

HANDLEIDING PEER REVIEW BASISKWALIFICATIE DIDACTISCHE BEKWAAMHEID

Zestor, arbeidsmarkt- en opleidingsfonds hbo is opgericht door partijen bij de cao-hbo:

INHOUD

1. INLEIDING	2
1.1 Doel	2
1.2 Ervaringen met de methodiek tot nu toe	2
1.3 Groeiende deelname	2
2. KADER VOOR HET PEER REVIEW	4
2.1 Kenmerken protocol	4
2.2 Aandachtspunten peer review	5
3. OPZET PEER REVIEW	6
3.1 Het panel	6
3.2 Checklist voorbereiding	6
3.2.1 Checklist voorbereiding hogeschool	6
3.2.2 Checklist voorbereiding panelleden	7
3.3 Dag van het peer review	7
3.4 Terugkoppeling bevindingen	7
3.5 Vervolg peer review	7
4. VRAGEN VOOR HET PEER REVIEW	8
4.1 Vragen over het BDB-profiel voor docenten	8
4.2 Vragen over toetsing van de BDB	9
4.3 Vragen over borging van de BDB in onderwijs- en personeelsbeleid	9
5. CONCEPTPROGRAMMA PEER REVIEW	10
6. RAPPORTAGE	10

1. INLEIDING

In de Zestor Community Of Practice 'Uitwisseling didactische kwalificaties voor hbo-docenten' is, na twee pilot-peer reviews en in samenspraak met de Vereniging Hogescholen, afgesproken om een peer review methodiek op te zetten ten behoeve van de kwaliteitszorg van de wederzijds erkende Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheid (BDB). De Basiskwalificatie Examinering (BKE), een professionaliseringstraject gericht op toetsing, is in de BDB geïntegreerd. Afspraken over de wederzijdse erkenning zijn vastgelegd in het 'Protocol inzake wederzijdse erkenning basiskwalificatie didactische bekwaamheid', in december 2013 vastgesteld in de ALV van de Vereniging Hogescholen.

1.1 Doel

Het peer review brengt in beeld hoe de BDB is ingericht, wat goed gaat en waar zich nog knelpunten voordoen of waar mogelijk aanpassingen nodig zijn. Het peer review is nadrukkelijk bedoeld als een leertraject met 'critical friends' om tot verbetering te komen van elkaars BDB. Het biedt meerwaarde ten opzichte van interne kwaliteitsborging van de BDB bij hogescholen vanwege de directe koppeling aan het protocol voor wederzijdse erkenning en vanwege de blik van buiten naar binnen.

De wederzijdse erkenning van de BDB tussen hogescholen wordt gekenmerkt door het uitgangspunt dat hogescholen zelf zorg dragen voor een kwalitatief hoge BDB op grond van een aantal basisafspraken. Daarbij is ruimte voor differentiatie en profilering per hogeschool. In het protocol voor de wederzijdse erkenning zijn vijf aspecten benoemd die landelijk worden gezien als kern van de bekwaamheid van docenten in het hbo (zie paragraaf 2.1). Er is landelijk (nog) niet gekozen voor een niveaubepaling van deze vijf kenmerken. Dit protocol ademt een hoge mate van vertrouwen uit, er is ruimte voor verschillen op basis van een aantal uniforme kenmerken van de BDB. De methodiek van kwaliteitszorg in de vorm van peer reviews bouwt voort op dit vertrouwen en is derhalve gebaseerd op het streven naar een lerende in plaats van een controlerende kwaliteitscultuur¹.

1.2 Ervaringen met de methodiek tot nu toe

De CoP is in 2013 gestart met het ontwikkelen van een methodiek voor peer reviews. Zij heeft zich daarbij laten inspireren door opzet en ervaringen met externe audits Basis Kwalificatie Onderwijs bij Universiteiten². De ervaring met de peer reviews die bij twee hogescholen zijn gehouden leert, dat het verkrijgen van een kijkje in de 'keuken' van een andere hogeschool als leerzaam wordt ervaren door uitvoerders van het peer review en bijdraagt aan de doorontwikkeling van de BDB bij de deelnemende hogeschool. De opzet ondersteunt het lerende karakter van het peer review, gebaseerd op vertrouwen. Beleidsmedewerkers en docentopleiders van diverse hogescholen hebben als 'critical friends' feedback gegeven aan de hogeschool waar het peer review gehouden werd. De oorspronkelijke opzet van grote panels bleek niet haalbaar voor grotere aantallen peer reviews per jaar. Vandaar dat de opzet is vernieuwd. Zo hebben de panels minder leden en zijn de gereviewde hogescholen medeverantwoordelijk voor de verslaglegging van gesprekken.

1.3 Groeiende deelname

Van de 37 door de overheid bekostigde hogescholen die aangesloten zijn bij de Vereniging hogescholen hebben er 26 deelgenomen aan de inventarisatie van Zestor over de opzet van de BDB en zo'n 20 hogescholen zijn betrokken bij de Community of Practice (CoP) die initiatief heeft genomen

¹ Dit streven voor kwaliteitszorg in het hoger onderwijs komt onder meer aan de orde in een brief van 1 juni 2015 van de minister van OCW Jet Bussemaker aan de Tweede Kamer.

² De universiteiten kennen sinds 2011 een externe kwaliteitsborging van de BKO (Basis Kwalificatie Onderwijs), onder meer beschreven in de handleiding voor externe BKO-audits (Versie 2.0, juni 2011 Riekje de Jong).

voor deze peer review.

2. KADER VOOR HET PEER REVIEW

Het peer review vindt plaats op basis van het 'Protocol inzake wederzijdse erkenning basiskwalificatie didactische bekwaamheid' (vastgestelde versie december 2013).

2.1 Kenmerken protocol

In de bijlage van het protocol staat over de kenmerken van het protocol BDB:

Deelnemende hogescholen hechten belang aan wederzijdse erkenning van de Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheid. Zij hechten belang aan uniformiteit waar dat kan en aan ruimte voor differentiatie en profilering waar dat wenselijk is.

Wederzijdse erkenning van BDB-regelingen kan plaatsvinden wanneer de regelingen de onderstaande kenmerken vertonen:

Kenmerken betreffende de inhoud:

Voor de Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheid (BDB) wordt in lijn met het organisatie- en teambeleid getoetst of de docent bekwaam is op de volgende punten:

- **Doceren**
De docent bereidt onderwijssessies voor, voert deze op professionele wijze uit en evalueert de uitvoering. Voor de lessen wordt de beginsituatie beschreven en worden de lesdoelen geformuleerd. De docent weet een verantwoorde keuze te maken tussen de diverse didactische werkvormen. Er is ook een variatie in didactische (activerende) werkvormen.
- **Begeleiden van studenten**
De docent begeleidt de studenten in hun leerproces en bevordert daarbij transparante interactie, ook tussen studenten. De docent hanteert hierbij adequate communicatieve vaardigheden. De docent kan studenten motiveren en enthousiasmeren.
- **Ontwerpen van onderwijs**
De docent (her)ontwerpt onderwijsmateriaal dat aansluit bij het beroeps- en opleidingsprofiel, de competenties, de onderwijsfase, de leerlijnen en de studieomvang die is vastgesteld. Het onderwijsmateriaal sluit ook aan bij het didactisch concept (visie) van de opleiding.
- **Toetsen**
De docent neemt bestaande toetsen af voor zijn vakgebied en beoordeelt de resultaten van zijn studenten. Toetsen en beoordelingsformulieren worden voorzien van toetstechnisch commentaar en toetsuitslagen worden geanalyseerd. Er wordt zowel formatief als summatief getoetst. De Basiskwalificatie Examinering (BKE), die voor het hbo in ontwikkeling is, vormt hierbij de leidraad zodra deze klaar is.
- **Professioneel docentschap**
De docent werkt planmatig, vanuit een onderzoekende houding, individueel en in teamverband, aan zijn eigen professionele ontwikkeling. Dit betreft zowel het inhoudelijke niveau van het vak als de onderwijsvaardigheden. De feedback die de docent ontvangen heeft van bijvoorbeeld collega's (intercollegiale toetsing), studenten en/of leidinggevende wordt hierbij betrokken. Ook kan de docent feedback geven aan studenten en collega's.

De instelling verleent docenten de Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheid op basis van voorafgaande toetsing.

2.2 Aandachtspunten peer review

Vanwege de relatie van de BDB met het beleid van de hogeschool wordt in het peer review met een brede blik naar de BDB gekeken en wordt aandacht besteed aan:

1. de aansluiting van de BDB van de hogeschool op onderwijs- en personeelsbeleid
2. het BDB-profiel van de hogeschool en hoe deze zich verhoudt tot de 5 bekwaamheidsaspecten uit het protocol en de opzet van het BDB-leertraject
3. de totstandkoming en borging van de toetsing van de BDB en hoe dit zich verhoudt tot afspraken uit het protocol.

De hogeschool die onderwerp is van het peer review formuleert tevens een eigen specifieke leervraag ten aanzien van de BDB voor het panel, met een korte zelfreflectie op de relevantie van de vraag om verder te komen met de BDB.

3. OPZET PEER REVIEW

3.1 Het panel

Per peer review is een panel actief bestaande uit tenminste drie collega's van verschillende hogescholen, die allen deelnemen aan de peer reviews. De panelleden hebben verschillende relevante achtergronden die van belang zijn bij docentprofessionalisering (HRM, onderwijskundig en BDB inhoud, ervaren docent). Tenminste één van deze leden is een ervaren panellid en heeft actief meegedaan aan een of meer peer reviews. Deze leden voeren gesprekken met betrokkenen rond de BDB van de bezochte hogeschool. Het panel spreekt met:

- deelnemers aan de BDB
- vertegenwoordigers op het terrein van HR-beleid en onderwijsbeleid
- docentopleiders
- leidinggevend van docenten.

Het panel wordt aangevuld met een secretaris vanuit de bezochte hogeschool.

3.2 Checklist voorbereiding

3.2.1 Checklist voorbereiding hogeschool

- De hogeschool plant in samenspraak met het panel, tenminste drie maanden van tevoren, één dag in voor het peer review.
- De hogeschool plant de gesprekken met intern betrokkenen rond de BDB (zie 3.1) tijdig in.
- De hogeschool organiseert locatie, benodigde faciliteiten en catering.
- De hogeschool regelt een kundige secretaris die tevens verslag legt tijdens de dag van het peer review.
- Iedere hogeschool stelt vooraf een draaiboek samen voor de peer review op basis van deze handleiding, met daarin:
 - een beknopte zelfreflectie op de achtergrond en de organisatie van de BDB. Het gaat hierbij zowel om de koppeling van didactische kwalificaties aan beleid (onderwijsvisie en personeelsbeleid), als om de organisatie van het BDB-traject en de toetsing. Daarbij wordt tevens kort beschreven op welke wijze de hogeschool beginnende docenten gelegenheid biedt om zich didactisch te bekwamen, als onderdeel van het inwerkprogramma (denk bijvoorbeeld aan een quickstart didactiek en/of begeleiding van een mentor).
 - een eigen specifieke leervraag over de BDB voor het panel, met een korte reflectie op de relevantie van de vraag om verder te komen met de BDB.
 - Daarnaast bereid de hogeschool zich voor op de vaste vragenlijst en stelt daarbij tijdig (uiterlijk 6 weken van tevoren) de relevante documenten beschikbaar (zie hoofdstuk 4 voor de vragen en de bijbehorende documenten).
 - Alle organisatorisch relevante informatie voor deelnemers aan het peer review, zoals een programma.
- Documenten worden op de edugroepen-site van de CoP geplaatst in een map ten behoeve van het peer review van deze hogeschool.

3.2.2 Checklist voorbereiding panelleden

- Het panel maakt op basis van de vragenlijst, de leervraag van de hogeschool en de beschikbare documenten vooraf een analyse.
- Zo nodig vraagt ze tijdig om aanvullende informatie.
- Ze identificeert specifieke aandachtspunten, waarmee ze focus aanbrengt in de vragen die in de gesprekken aan de orde komen.
- Desgewenst stemmen leden van tevoren met elkaar af welke focus de diverse panelleden hebben en welke taakverdeling zij hebben bij de onderdelen in het programma (voorzitten/terugkoppeling geven).

NB Over de inhoud van de voorbereiding wordt niet gecommuniceerd met de hogeschool.

3.3 Dag van het peer review

Het peer review wordt gedurende één dag gehouden. Het begint met een welkom van panelleden en een introductie, waarna gespreksrondes volgen van panelleden met de betrokkenen rond de BDB. Als afsluiting van de peer review worden de bevindingen eerst door het panel samengevat, met speciale aandacht voor de leervraag van de hogeschool. Daarna worden de bevindingen mondeling gedeeld met deelnemers aan de gesprekken van de bezochte hogeschool. De secretaris van de bezochte hogeschool en tenminste één lid van het panel dragen zorg voor de verslaglegging van de gesprekken en terugkoppeling.

3.4 Terugkoppeling bevindingen

Op basis van de verslaglegging van de gesprekken en terugkoppeling wordt een eerste conceptrapportage opgesteld. Deze wordt binnen twee weken beschikbaar gesteld aan de hogeschool. Binnen een maand na het peer review volgt dan de schriftelijke eindrapportage. In de rapportage worden bevindingen voor elk van de drie categorieën vragen weergegeven en aanbevelingen voor verbeteringen op diverse terreinen. De gereviewde hogeschool krijgt deze rapportage ter accordering voordat deze met de CoP gedeeld wordt.

3.5 Vervolg peer review

Intern

De hogeschool bepaalt zelf hoe zij vervolg geeft aan de rapportage met bevindingen en aanbevelingen uit het peer review.

De eindrapportage wordt op het digitale platform van de CoP geplaatst, zodat deze beschikbaar is voor alle buitenkringleden. Met hen is afgesproken dat zij vertrouwelijk omgaan met deze informatie/rapportages. In de CoP-bijeenkomsten worden bevindingen besproken, met het doel van elkaar te leren en de kwaliteit van de BDB verder te brengen.

Extern

Externe publicatie bestaat uit vermelding van de datum van het peer review, plus een korte samenvatting van de bevindingen en planning van het volgende peer review in het landelijk BDB-overzicht op de website van Zestor. De gereviewde hogeschool krijgt deze te publiceren tekst/samenvatting ter accordering voordat deze wordt gepubliceerd.

Elke hogeschool bepaalt zelf wanneer een eerder uitgevoerde peerreview wordt herhaald. Deze moet echter binnen 6 jaar plaatsvinden.

4. VRAGEN VOOR HET PEER REVIEW

Onderstaande vragen zijn de leidraad voor analyse, ordenen van bevindingen en het geven van legerichte feedback in het peer review.

Naast deze vragen formuleert de hogeschool tevens een eigen leervraag over de eigen BDB, met een korte reflectie op de relevantie van de vraag om verder te komen met de BDB.

4.1 Vragen over het BDB-profiel voor docenten

Vragen	Mogelijke informatiebronnen
Hoe verhoudt het profiel en de vormgeving van het BDB-traject zich tot de visie op onderwijs van de instelling? Hoe is de BDB-opleiding vormgegeven en naar welke eindtermen leidt deze? Is er sprake van één opleiding met eindbeoordeling of is er een leerwegaafhankelijke route met eindbeoordeling? Is er een eenduidige visie op onderwijs/leren/toetsing bij de hogeschool of is er ruimte voor verschillende visies binnen de hogeschool? Hoe verhoudt dat zich tot de visie op opleiden/leren/toetsen van de BDB?	Documenten Gesprekken met: <ul style="list-style-type: none">· Staf· Docenten/deelnemers· Leidinggevenden· Aanbieder leergang
In hoeverre zijn de vijf punten van bekwaamheid uit het landelijke protocol voor wederzijdse erkenning herkenbaar in het BDB-profiel van de instelling? Welke thema's zijn er extra en/of zijn van een hoger niveau dan het protocol? Waarom? Is het profiel uitgeschreven in taken, competenties o.i.d.?	
Op welke manier is het BDB-leertraject vormgegeven dat voorafgaat aan de eindbeoordeling? Welk didactisch principe? Wat is de studiebelasting? Verdeling praktijk/theorie? Zijn er afspraken over de samenstelling van groepen?	
Voor wie is de BDB bedoeld? Nieuwe en zittende docenten? Alle onderwijsgevende functies?	
Wordt het BDB profiel gekend en gedragen?	
Hoe is de bijstelling van het profiel geregeld? Wie, wat, waarom is verantwoordelijk voor de bijstelling? Is dit onderdeel van een pdca-cyclus?	

4.2 Vragen over toetsing van de BDB

Vragen	Mogelijke informatiebronnen
Op welke wijze wordt beoordeeld/getoetst of voldaan is aan kenmerken uit de BDB voordat de kwalificatie wordt toegekend? Wat wordt belangrijk gevonden aan de beoordeling en kwaliteit daarvan? Zijn er afspraken over de kwaliteitszorg en onafhankelijkheid van assessoren/beoordelaars?	Documenten Gesprekken met: <ul style="list-style-type: none"> · Leidinggevend · Aanbieder leergang · Assessor/beoordelaar · Docenten/deelnemers · Leden toets- en/of examencommissie voor BDB (indien aanwezig)
Zijn er heldere toetscriteria in relatie tot het profiel/eindkwalificatie? (transparant, valide, betrouwbaar) Hoe wordt voor heldere criteria gezorgd? (bijv. rubric/bespreking in toetscommissie)	
Welk soort toetsing, met welke instrumenten? Wordt er formatief/summatief getoetst? Is er een heldere relatie tussen de instrumenten en de toetscriteria? Is het een toets van het potentieel (beginnende docent) of van het volwaardig onderwijs kunnen verzorgen?	
Hoe verhoudt de wijze van toetsing van de BDB van eigen docenten zich tot de visie op toetsen van de instelling? Is het congruent met de wijze van toetsing van studenten? Is het een beste-voorbeeld voor je docenten?	
Is er een klachtenregeling en examencommissie? Is er een herkansing? Hoe wordt het rendement gemonitord?	
Hoe verhoudt de toetsing van de BDB zich tot de toetsing van de BKE? Is de BKE verwerkt in de BDB-toetsing of wordt de BKE apart getoetst en waarom? (bijv. competenties/kennis)	

4.3 Vragen over borging van de BDB in onderwijs- en personeelsbeleid

Vragen	Mogelijke informatiebronnen
Wat zegt de hogeschool over de manier waarop zij de docentkwaliteit wil verhogen, en hoe zorgen betrokkenen dat het gaat leven, dat dit in de praktijk omarmd wordt? M.a.w. hoe zorg je ervoor dat beleidsafspraken rond de BDB praktijk worden en dilemma's aandacht krijgen?	Documenten Gesprekken met deelnemers en leidinggevend
Hoe krijgen afspraken over de BDB vorm in onderwijs- en personeelsbeleid? Met welke beleidsinstrumenten (onderwijs/HRM/kwaliteitszorg) is de BDB expliciet verbonden? Hoe is de facilitering van de docenten (in tijd, geld en begeleiding) geregeld?	Documenten Gesprekken met leidinggevend en staf
Hoe weet je dat het werkt? (kwalitatieve- en kwantitatieve monitoring of doelstellingen behaald worden)	Documenten (gebruik van studentevaluaties, managementinformatie over aantallen docenten met BDB)
Welke beleidsafspraken zijn er over de manier waarop docenten de bekwaamheid onderhouden of doorontwikkelen? Hoe is (her)certificering ingebed in beleid?	Documenten Gesprekken met leidinggevend en staf

5. CONCEPTPROGRAMMA PEER REVIEW

Een concept programma van het peer review kan er als volgt uitzien:

Tidstip	Activiteit
10.00 uur	Ontvangst, introductie en doorspreken van het programma
10.30 uur	Gesprek met deelnemers over traject(en) dat leidt (die leiden) tot toekenning van de Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheid
11.15 uur	Bespreken bevindingen door panelleden (ondersteund door verslaglegger)
11.30 uur	Gesprek met staf (HRM, onderwijsbeleid, kwaliteitszorg)
12.15 uur	Bespreken bevindingen door panelleden (ondersteund door verslaglegger)
12.30 - 13.30 uur	<i>Pauze en lunch</i>
13.30 uur	Gesprek met trainers en assessoren/beoordelaars van BDB
14.15 uur	Bespreken bevindingen door de panelleden (ondersteund door verslaglegger)
14.30 uur	Gesprek met leidinggevende van docenten die de BDB gevolgd hebben/volgen
15.15 uur	Bespreken samenvatting bevindingen door panelleden (ondersteund door verslaglegger)
15.45 uur	Terugkoppeling aan deelnemers van de gesprekken (ondersteund door verslaglegger)
16.10 uur	Afronding en terugblik op methodiek van het peer review (Wat is er goed aan, Wat kan beter?) (ondersteund door verslaglegger)
16.30 uur	<i>Einde</i>

6. RAPPORTAGE

De inhoudelijke bevindingen worden in een rapportage vastgelegd. Op basis van de verslaglegging van de gesprekken en terugkoppeling wordt een eerste conceptrapportage opgesteld. Deze wordt binnen twee weken beschikbaar gesteld aan de hogeschool. Binnen een maand na het peer review volgt de schriftelijke eindrapportage. In de rapportage worden bevindingen voor elk van de drie categorieën vragen (zie hoofdstuk 4) weergegeven en adviezen gegeven voor verbeteringen op diverse terreinen. De gereviewde hogeschool krijgt deze rapportage ter accordering voordat deze met buitenkringleden gedeeld wordt.

Daarnaast schrijven de panelleden en secretaris van de hogeschool een korte reflectie op de ervaringen met de methodiek van het peer review. Daarin worden ervaringen van de dag verwerkt, alsook ervaringen van de hogeschool in de eerste twee maanden na de peer review (wat is het effect is geweest tot dan toe). Dergelijke reflecties van peer reviews worden besproken in de bijeenkomsten van de CoP en gebruikt om de methodiek van peer reviews verder uit te bouwen.